

AXEL OLRİK'İN EPİK YASALARI IŞIĞINDA SEGREK DESTANI

M. Abdulbasit SEZER*

Geliş Tarihi: Şubat, 2018

Kabul Tarihi: Mart, 2018

Öz

Danimarkalı halkbilimci Axel Olrik'in 1909 yılında yayınladığı “*Halk Anlatılarının Epik Yasaları*” adlı çalışması, halkbilimi araştırmaları açısından önemli bir yere sahiptir. Olrik'in bu yasaları, bazı halkbilimciler tarafından eleştirilmesine rağmen daha sonra ortaya çıkacak kuramlara zemin oluşturmuştur. Axel Olrik, toplumsal hafızanın en önemli kültürel ürünleri olan sagelerde, verilerin korunduğunu ortaya koymak açısından tespitlerini birbiriyle bağlantılı on beş maddede toplayarak kuramsal bir çerçeve oluşturmuştur. Bu kuramsal çerçeve bağlamında halk anlatılarının hangi mekân ve düzlemde oluşursa oluşsun büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Halk anlatıları dünyanın neresinde ortaya çıkarsa çıksın diğer halkların anlatılarıyla ortak yönere sahiptir. Kültürel kodlarla zenginleşen bu anlatılar, aslında organik bir bağla birbirlerine bağlanır. Anlatılardaki durağanlık-coşkunluk durumu, entrik kurgular, yinelemeler, kalıplaştırmalar, büyük tablo sahneleri, zıtlık ve ikizlik durumları vb. birçok eylem, sagelerdeki akrabalık bağlarının birer yansımasıdır. Axel Olrik'e göre, halk anlatılarının epik yasaları, süper organiktir. Bir başka ifadeyle kendine özgü bir olgu olan kültürün ayrılmaz, doğal bir parçasıdır ve buna göre bir halk aşığı veya destancı bir kez anlatmaya başladı mı hiç farkında olmasa da veya ister istemez etkisinde olduğu bu kanunları takip etmek durumundadır.

Türk kültürünün temel yapı taşlarından biri olan Dede Korkut hikâyeleri, Oğuzların sosyal hayatlarını anlatan birbirinden bağımsız hikâyeler olmasına karşın onları bir bütünün parçaları olarak değerlendirmek mümkündür. Bir bütün hâlinde makro metin olarak adlandırılabilir bu anlatılar üzerine yapılan araştırmalar, dil, tarih ve kültürümüzün karanlık noktalarının aydınlatılmasında önemli bir etkiye sahiptir. Yüzlerce araştırma yapılmasına rağmen halen güncelliğini ve tazeliğini koruyan bu metinler üzerine uygulanan kuramsal yaklaşımlar, Dede Korkut kitabının önemini bir kez daha kanıtlamaktadır.

Dresden nüshasına göre Dede Korkut'un onuncu hikâyesi olan *Uşun Koca Oğlu Segrek Boyu*, bir tuzak sonucu Tekür'ün adamları tarafından bir kalede tutsak edilen Egrek'in, kardeşi Segrek tarafından olağanüstü mücadeleler sonrasında kurtarılması hikâyesidir. Destanın olay basamakları genel hatlarıyla şu şekildedir: Uşun Koca'nın büyük oğlu Egrek, Alınca Kalesi'nde Kara Tekür'ün eline bir tuzak sonucu esir düşer. Segrek, oyun oynayan iki öksüz çocuğun kavgasını ayırırken abisinin esir düştüğünden haberdar olur. Segrek, anne ve babasıyla konuşup Egrek'in esaretinden emin olmak ister. Anne ve babası bir evlat daha kaybetmek istemediklerinden dolayı olayı yalanlarlar ve Kazan Bey'in ögüdüyle Segrek'i evlendirerek onu

* Dr. Öğr. Ü.; Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, absezer@hotmail.com.

bu olaydan uzak tutmaya çalışırlar. Kazan Bey'in öğüdü ile evlendirilen Segrek, karısıyla arasına kılıç koyarak kardeşini bulmadan gerdeğe giremeyeceğini söyler ve Egrek'i bulmak için yola çıkar. Segrek, Kara Tekür'ün adamlarıyla olağanüstü mücadelelerde bulunur. Yenilgiye uğrayan ve Segrekle baş edemeyen Kara Tekür'ün adamları, bir entrika ile Egrek'i Segrek'in üzerine salarlar. Kopuz aracılığı ile söyleşen iki kardeş birbirlerini tanırlar ve birlikte mücadele ederek Tekür'ün adamlarını yenerler ve babalarına müjde göndererek Oğuz iline mutlu bir şekilde dönerler. Birbirlerine sağdıç olarak evlenirler ve muratlarına ererler.

Bu makalede Axel Olrik'in halk anlatılarından yola çıkarak oluşturduğu epik kanunlar, Dede Korkut hikâyelerinden biri olan *Uşun Koca Oğlu Segrek* destanına uygulanacak ve bu anlatının yasalara uygunluğu değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Axel Olrik, Dede Korkut, Epik yasalar, Segrek, Sage.

SEGREK SAGA IN THE LIGHT OF AXEL OLRİK'S EPIC LAWS

Abstract

The work of the Danish folklorist Axel Olrik, published in 1909, entitled "The Epic Laws of Folk Narratives" occupies an important place in folklore research. Although these Olrik's laws were criticized by some folklorists, they have created the basis for the theories that will emerge later on. Axel Olrik built a theoretical framework by gathering his findings in fifteen related articles in order to reveal that the most important cultural products of social memory were preserved. In the context of this theoretical framework, it has been seen that the public narratives resemble each other in whatever space and level they are formed.

No matter where the public's accounts arise in the world, they have common directions with respect to other peoples' accounts. These descriptions, enriched by cultural codes, are in fact connected to an organic link. The stability-enthusiasm in the stories, intriguing fictions, recurrences, stereotypes, big paintings, contrasts and twin situations as well as many actions are a reflection of the kinship ties in the future. According to Axel Olrik, the epic law of public discourse is super organic. In other words, it is an inseparable and natural part of the culture which is a distinctive phenomenon, and accordingly, once a folk-lover or narrator starts narration, he must follow these laws, whether he is not aware or necessarily influenced. Although Dede Korkut stories, one of the cornerstones of the Turkish culture, are independent stories about the social lives of the Oghuz, it is possible to consider them as parts of a whole. The researches on these narrations, which can be called macro text as a whole, have an important effect in illuminating the dark spots of our language, history and culture. Despite hundreds of researches, the theoretical approaches applied to these texts which are still keep up-to-date and maintain their freshness proves once again the importance of The Book of Dede Korkut.

According to the Dresden manuscript, the tenth story of Dede Korkut is the story of the survivor Uşun Koca Oğlu Segrek Boyu, the survival Egrek through extraordinary struggles by his brother Segrek, who was captured in a trap by the men of Tekur. The events of the epic are generally as follows: The eldest son of Uşun Koca, Egrek, is captured as a trap victim in the fortress of Alınca by Tekur as a result of a trap. Segrek becomes aware of the fact that his brother has fallen captive while separating the fight of two orphaned children who play. Segrek makes sure of Egrek's captivity, talking to his parents. Their mother and father lie about the fact that they do not want to lose another son, and they try to keep him away from with the advice of

Mr. Kazan by marrying Segrek. Segrek, who is married with the advice of Mr. Kazan, puts a sword between his wife and tells her that he cannot enter the bridal chamber without finding his brother and he sets out to find Egrek. Segrek is in extraordinary struggles with the men of Kara Tekür. The men of Kara Tekür, who have been defeated and cannot cope with Segrek, sic Egrek on Segrek through an intrigue. The two sisters who meet each other through Kopuz recognize each other and fight together and defeat Tekür's men and they return happily to Oghuz, sending glad tidings to their father and they marry each other as righteous man and eventually they attain their desires.

In this paper, the epic laws that Axel Olrik made out of the public's tales will be applied to the epic of Uşun Koca Oglu Segrek, one of the stories of Dede Korkut, and the appropriateness of this narrative will be evaluated.

Keywords: Axel Olrik, Dede Korkut, Epic Laws, Segrek, Saga.

Giriş

Türk kültürünün en önemli mihenk taşlarından biri olan Dede Korkut hikâyeleri, Oğuzların toplumsal hayatlarını anlatan birbirinden bağımsız hikâyeler olmasına karşın, onları bir bütünün parçaları olarak değerlendirmek mümkündür. Muharrem Ergin'in, bir bütün hâlinde *makro metin* olarak adlandırdığı bu anlatılar hakkındaki şu tespitleri önemlidir:

Hikâyeleri bir bütün teşkil edecek şekilde birbirine bağlayan asıl nesne, hikâyelere dağıtılmak suretiyle bütün esere yerleştirilmiş olan içtimai tablodur. Kitabın hikâyelerin bütünü için çizmiş olduğu bu tablo aynı devirde, aynı bölgede, bir hanın etrafında belirli bir hanlık düzeni içinde toplanmış bulunan Oğuz derebeylerini canlandırmaktadır (Ergin 1989: 23).

Dede Korkut üzerine yapılan araştırmalar, dil, sosyoloji, tarih ve kültürümüzün karanlık noktalarının aydınlatılmasında önemli bir etkiye sahiptir. Birçok araştırma yapılmasına rağmen halen güncelliğini ve tazeliğini koruyan bu metinler üzerine uygulanan kuramsal yaklaşımlar, Dede Korkut Kitabı'nın önemini bir kez daha kanıtlamaktadır.

Halk edebiyatı ürünlerinin kuramsal çerçevede irdelendiği anlayışlardan biri Tarihi-Coğrafi Fin Okulu'dur. Tarihi-Coğrafi Fin Okulu, metne dayanan Kuzey Avrupa'nın folklorik metinlerinin sistematize edildiği araştırma çizgisine sahip bir okuma biçimidir. Bu okuma biçiminin en önemli yöntemlerinden birini Olrik ortaya koymuştur. Danimarkalı halkbilimci Axel Olrik'in 1909 yılında yayınladığı "*Halk Anlatılarının Epik Yasaları*" adlı çalışması, halkbilimi araştırmaları açısından önemli bir yere sahiptir. Olrik, bu yasaların tüm Avrupa ve hatta uzak ülkelerin halk edebiyatı ürünlerine uygulanabileceğini savunurken iddiasını şu tespitlerle kuvvetlendirir:

Axel Olrik'e göre halk anlatılarının epik kuralları süper organikdir. Bir başka ifadeyle nevi şahsına münhasır bir olgu olan kültürün ayrılmaz bir parçasıdır ve

buna göre bir halk aşığı veya destancı bir kez anlatmaya başladı mı hiç farkında olmasa da veya ister istemez kontrolünde olduğu bu kanunları takip etmek durumundadır (Çobanoğlu, 1999: 99).

Olrik, halk anlatılarının hangi coğrafyada oluşursa oluşsun birbirlerine benzer yapı ve içeriklere sahip olduğunu “halk anlatılarıyla ilgilenen herhangi bir kimse uzaktaki bir halkın edebiyatını okuyunca, bu halk ve onun geleneksel anlatıları o kimseye şimdiye kadar tamamen yabancı olsa bile, bu anlatılarla daha önce karşılaşmış gibi bir duyguya kapılır (Olrik,2003: 177-188) ifadeleri ile ortaya koyarken dünyanın herhangi bir bölgesinde halk tarafından oluşturulan ürünlerin organik bir yapıda olduğunu iddia eder. Axel Olrik’in ortaya koyduğu bu epik yasalar, araştırmacılar tarafından Türk halk anlatılarının farklı türde birçok metnine uygulanmıştır. (Özcan, 1996; Adıgüzel, 1999; Yılmaz, 1999; Gülmen, 2008; Erdoğan, 2010; Çiftçi, 2013) Dede Korkut’un iki hikâyesine de uygulanan bu yasalara göre Dede Korkut anlatılarının yasalara büyük oranda uygunluğu araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir.

Axel Olrik’in Epik Yasaları Çerçevesinde Segrek Destanı

Olrik’e göre ilk yasa, *giriş ve bitiş* kuralıdır. Buna göre;

Sage (anlatı) birden bire başlamaz ve birden bire bitmez. Sage, durgunluktan coşkunluğa doğru giderek başlar ve çoğu zaman başlıca kişilerden birinin başına gelen bir felaketi içeren sonuç olayından sonra coşkunluktan durgunluğa giderek biter. Daha uzun anlatılarda bu gibi birçok durak noktaları gerektirir; kısa bir anlatı için sadece bir durak noktası yeterlidir (Olrik, 1994a: 2-3).

Segrek’in, kardeşinin esir olduğunu öğrenene kadar durağan bir şekilde ilerleyen anlatı, Segrek’in anne ve babası ile yaptığı konuşmalar, ivedilikle evlendirildiği eşi ile gerdeğe girmemesi ve kardeşini kurtarmak için giriştiği mücadeleler, coşkunluğa doğru gidişi gösterir. Anlatıda bu coşkunluğun doruk noktasına ulaştığı durumlar mevcuttur. Segrek’in uyuması, atı tarafından uyandırılması, Egrek ile ilk karşılaşması ve kopuz ile söyleşmeleri, bu coşkunluğun güzel örneklerindedir. İki kardeşin birbirlerini tanıyıp kavuşmalarından sonra anlatı tekrar durağanlığa geçer.

İkinci yasa, *yineleme* kuralıdır. Buna göre;

Halk anlatıları bu tam anlamıyla ayrıntıya inme tekniğinden yoksundurlar ve zaten pek ender olan tasvirler de çok kısa oldukları için konuya önem kazandıran bir araç olamazlar. Geleneksel sözlü anlatımımızda yalnız bir seçenek vardır; yineleme. Anlatıda ne zaman çarpıcı bir sahne ortaya çıksa durum olayın akışını kesmeyecek şekilde uygunsuz, sahne yinelenir. Bu sadece gerilimi sağlamak için değil, aynı zamanda anlatının boşluklarını doldurmak için de geçerlidir (Olrik, 1994a: 3).

Segrek'in kardeşini kurtarmak için çıktığı yolculukta yorgunluktan dolayı koruda üç defa uyuması, atı tarafından üç kez uyandırılması, her seferinde dua ederek düşmana saldırması ve hepsinde de başarıyla ayrılması, bir yineleme ritüelidir.

Olrik'e göre üçüncü yasa, *üçler* kuralıdır. Yineleme hemen hemen her zaman üç sayısına bağlıdır. Üç sayısı da kendi başına bir kuraldır. Bununla birlikte bütün halk anlatıları üçleme kuralına uymaz (Olrik, 1994a: 3). Gerdeğe girmeden kardeşini kurtarmak için yola çıkmaya hazırlanan Segrek, eşine kendisini üç yıl beklemesini, üç yıl sonunda dönmezse evlenebileceğini söyler: *Kız sen mana bir yıl bakgıl! Bir yılda gelmezsem iki yıl bakgıl! İki yılda gelmezsem üç yıl bakgıl! Gelmezsem, ol vakt benim öldüğümü bilesin, aygur atum boğazlayup aşum vergil! Gözün kimi tutarsa, gönlün kimi severise ana vargil! dedi*¹ (Özçelik, 2016/I: 529). Babasının, anasının ve gerdeğe girmediği eşinin onayını alan Segrek, üç gün üç gece yol aldıktan sonra kardeşinin tutulduğu koruya varır. Yorgunluktan bitkin düşen Segrek, üç kere uyur ve üç defa da atı tarafından uyandırılır.

Dördüncü yasa, *bir sahnede iki* kuralıdır. İki aynı zamanda ortaya çıkan en yüksek kişi sayısıdır. Aynı zamanda ortaya çıkan üç kişiden her birinin kendi kişilikleriyle rol alması geleneğin bozulması demektir (Olrik, 1994a: 4). Segrek destanı, bu kural açısından zengin bir anlatıdır. İki çocuğun birlikte oyun oynamaları, Segrek'in her birine birer tokat atması, Segrek'in anne ve babasıyla yaptığı konuşmalar, karısıyla gerdek odasında kurduğu diyaloglar, Segrek ve atının korudaki durumları bir sahnede iki kuralının anlatıdaki yansımalarıdır. Ancak bu kuralın en güzel örneği, Egrek ile Segrek'in kavuşma anlarıdır.

Beşinci yasa, *zıtlık* kuralıdır.

Sagede her zaman kutuplaşma vardır. Kuvvetli bir Thor'un karşısında mutlaka akıllı bir Odin veya kurnaz Loki bulunmaktadır. Hüzünlü bir kadının yanında neşeli ve ferahlatıcı biri oturacaktır. Bu temel zıtlık epik yapısının önemli bir kuralıdır: Genç ve ihtiyar, büyük ve küçük, insan ve canavar, iyi ve kötü. Zıtlık kuralı, sagenin başkahramanlarından özellikleriyle ve eylemleri başkahramana zıt olma gereksinimiyle belirlenen diğer bireylere kadar etkili olur (Olrik, 1994a: 4-5).

Bu kuralın anlatıda iki yansıması yer almaktadır. İlki anlatının her aşamasında varlığını hissettiren ülkü değer Segrek ile karşı değer Kara Tekür'ün zıtlıklarıdır. Bu iki zıt kahramanın kişiliğinde iyi-kötü, cesur-korkak, zalim-mazlum gibi sıfatlar değerlendirilebilir. İkincisi de Segrek ve atı arasındaki zıtlık ilişkisidir. Uyku (Segrek) ile uyanıklık (at) arasında kurulan bu zıtlık dengesi anlatının en coşkun yerinde ortaya çıkar.

¹ Makalede metin olarak Sadettin Özçelik'in. (2016/I). Dede Korkut, -Dresden Nüshası-Giriş, Notlar, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara adlı çalışması esas alınmıştır.

Altıncı yasa, *ikizler* kuralıdır.

İki kişi aynı rolde ortaya çıktığında bunların ikisinin de küçük zayıf olarak betimlendiğini gözleyebiliriz. Bu iki tip yakından ilişkili iki kişi, Zıtlar kuralından uzaklaşarak İkizler kuralının etkisi altına girer. İkizler kelimesi burada geniş anlamda ele alınmalıdır. Bu hem gerçek ikizler hem de aynı rolde olan iki kişi anlamına da gelebilir. İkinci derecede gelen tipler çift olarak ortaya çıkmaktadır. Eğer bu ikizlerden biri önemli bir role geçerse Zıtlık kurallarıyla karşı karşıya gelmekte ve böylece diğeriyle zıtlaşmaya başlamaktadır (Olrik, 1994a: 5).

Segrek destanında Olrik'in sözünü ettiği ikizler kuralına uyan birden fazla durum vardır. Anlatının iki önemli kahramanı Egrek ve Segrek biyolojik anlamın dışında tam ikiz kahramanlardır. Segrek'in anne ve babasının doğruyu söylemeyip söz birliği edencesine Egrek'in tutsaklığını gizlemeleri de ikizler kuralıyla ilişkilendirilmelidir. Yine oyun oynayan iki çocuk bu kural içinde değerlendirilmelidir.

Yedinci yasa, ilk ve son durumun önemi kuralıdır. Bir sürü kişi veya nesne peşpeşe ortaya çıkınca en önemli kişi öne gelir. Buna rağmen sonuncu gelen kişi anlatının duygudaşlık doğurduğu kişidir. Anlatının ağırlık merkezi her zaman buradadır. Bu kısım üçler kuralıyla birleşerek halk anlatılarının en önemli özelliğini oluşturur (Olrik, 1994b: 4). Segrek destanında üç sayısına bağlı olarak gelişen bu kural, atın yorgunluktan uyuyan Segrek'i üç kez uyandırması ve onu ölümden veya tutsaklıktan kurtarması, ilk ve son durumun önemi kuralının anlatıdaki yansımasıdır.

Sekizinci yasa, anlatımda tek çizgi kuralıdır. Halk anlatısı, bir olay çizgisini bir başkasıyla karıştırmaz; halk anlatıları her zaman tek çizgildir. Eksik kalan ayrıntıları tamamlamak için geriye dönüş yapmaz. Eğer daha önceki olaylar hakkında bilgi vermek gerekiyorsa bu bir konuşmanın içinde verilir (Olrik, 1994b: 3). Segrek destanı, Segrek'in abisi Egrek'i kurtarma serüveni etrafında gelişen tek çizgi kuralına uymaktadır. Olrik'in sözünü ettiği gibi olay çizgileri birbirine karışmaz. Olaylarda eksik kalan ayrıntılar olmadığı için geriye dönüşler yapılmaz ve ayrıca herhangi bir bilgi verilmez.

Dokuzuncu yasa, *kalıplaştırma* kuralıdır.

Aynı çeşitten iki insan veya durum elverdiği ölçüde değişik değil, elverdiği ölçüde birbirine benzerdir. Genç kahraman üç gün arka arkaya bilmediği bir yere gider. Her gün bir devle karşılaşır, hepsiyle aynı şeyi konuşur ve hepsini aynı biçimde öldürür. Hayatın böyle katı üsluplaştırılmasının kendine özgü bir estetik değeri vardır (Olrik, 1994b: 4).

Segrek destanında bu yasayı örnekleyen birkaç durum söz konusudur. Segrek'in üç kere uyuması ve atı tarafından uyandırılması, Egrek'i kurtarmak için üç gün üç gece at koşturması ve düşmanlar ile mücadele ederken "adı güzel Muhammed'e salâvat" getirmesi bu yasaya örnektir.

Onuncu yasa, *büyük tablo sahneleri* kuralıdır.

Sage her zaman büyük tablo sahneleri ile doruğuna erişir. Bu sahnelerde sage kahramanları yan yana gelirler: kahraman ve atı, kahraman ve canavar...Bu görkemli durumlar çoğu zaman gerçeğe değil hayale dayanır, büyük tablo sahnelerinin bir geçicilik duygusu değil, bir çeşit zaman içinde süreklilik niteliği taşıdığı fark ediliyor (Olrik, 1994b: 5).

Bu yasa, kahramanların yüz yüze geldiği sahnedir. Segrek destanında; Segrek'in, Egrek'i kurtarmak için atıldığı serüvende üç kez atının yularını bileğine bağlaması ve her fırsatta atı tarafından uyandırılması ve kâfirleri yenerek amacına yaklaşması, büyük tablo sahnesi kuralına örnektir. Yine Egrek'in Segrek üzerine salıverilmesi ve Egrek ile Segrek'in kopuz aracılığı ile birbirlerini tanımaları ve düşmanla birlikte mücadele ederek kavuşmaları, bir başka örnek olabilir.

Olrik'in ortaya koyduğu diğer bir yasa, *anlatı mantığı* kuralıdır. Buna göre;

Anlatının kendine has bir mantığı vardır ortaya konulan temaların konunun ana hatlarını etkilemesi gereklidir ve üstelik bu etki temaların anlatı içindeki ağırlığı ile doğru orantılı olmalıdır. Anlatının bu mantığı her zaman doğal dünyanın mantığı ile ölçülemez. Animizme ve hatta mucize ve büyüye olan eğilim onun temel kuralıdır (Olrik, 1994b: 5).

Her anlatı türünün kendine özgü bir mantığı vardır. Dede Korkut destanî hikâyeleri de kendilerine has bağlarıyla edebiyatımızda önemli bir yere sahiptirler. Segrek destanında; Segrek'in üç kere uyuması anlatı mantığı çerçevesinde başına gelecek felaketlerin habercisidir. Çünkü bağlam çerçevesinden bakıldığında uyku hâli, kahramanın karşılaşacağı bir felaketin işaretidir.

On ikinci yasa, olay örgüsünde *entrika birliği* kuralıdır. Bu kural, aynı zamanda on üçüncü madde epik birlik kuralı ve on dördüncü madde ideal epik birlik kuralı ile birlikte düşünülmelidir. Sage için bir ölçüdür. Olay örgüsünde birbiriyle gevşek organizasyonlarla bağlanmış ve belirsiz hareketlerin olmayışını sağlar (Olrik, 1994b: 5). Egrek'in bir tuzak sonucu esir düşmesi, tek entrika kuralının merkezindedir. Ancak Segrek destanında başka entrikalar da vardır. Segrek'in kardeşini kurtarmak için giriştiği mücadelelerde Tekür'ün adamlarının eylemleri de entrikalar içerisinde değerlendirilmelidir. Fakat bütün bunlar,

Olrik'in sözünü ettiği tek entrika kuralını bozmaz; çünkü diğer bütün entrikalar Egrek'in esir düşmesi ile ilgilidir.

On beşinci ve son yasa, *dikkati baş kahraman üzerine toplama* kuralıdır. Buna göre; anlatıda tarihsel olaylar anlatılıyorsa dikkat kahramanın üzerinde toplanır. Sagede iki kahraman belirlediği zaman halk anlatısının nasıl geliştiğini görmek çok ilgi çekicidir. Bir tanesi her zaman gerçek başkahramandır. Sage onun hikâyesiyle başlar ve bütün dış görünüşüyle o en önemli karakterdir (Olrik 1994b: 5). Segrek destanında iki başkahraman vardır: Segrek ve Egrek. Anlatı bu iki kahramanın etrafında gelişir. Her ne kadar hikâye Egrek ile başlasa da anlatının asıl kahramanı Segrek'tir. Çünkü entrik kurgunun çatışma unsurları daha çok Segrek'in eylemleri etrafında gelişir ve devinim kazanır.

Sonuç

Axel Olrik'in ortaya koyduğu ve Avrupa halk edebiyatı ürünlerine tatbik ettiği epik kurallar, Türk halk edebiyatı metinlerine uygulanmış ve bu metinlerin büyük oranda yasalara uygunluğu çeşitli araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir. Segrek destanına uyguladığımız bu epik yasalar, metinle tam bir uygunluk göstermiştir. Destanda örneğine rastlamadığımız herhangi bir epik yasa bulunamamıştır.

Halk anlatıları dünyanın neresinde ortaya çıkarsa çıksın diğer halkların anlatılarıyla ortak yönleri sahiptir. Kültürel kodlarla zenginleşen anlatılar, aslında organik bir bağla birbirlerine bağlanır. Anlatılardaki giriş ve bitişler, kalıplaştırmalar, durağanlık-coşkunluk durumu, entrik kurgular, büyük tablo sahneleri, dikkati başkahramanın üzerinde toplama, zıtlık ve ikizlik durumları vb. birçok eylem, sagelerdeki akrabalık bağlarının birer yansımasıdır.

Tarihi-Coğrafi Fin Okulu'nun önemli temsilcileri Stith Thompson ve Axel Olrik gibi halk bilimi kuramcıları, halkların ürettiği ürünlerde, yarattığı kahramanlarda kader birliğini görmemize ve çözülmesi zor şifreleri analiz etmemize yardımcı olurlar.

Kaynaklar

- ADIGÜZEL, S. (1999). Başkurt Destanı Akbuzat'ın Epik Kurallara Göre İncelenmesi. *Milli Folklor*, 44, 24-34.
- ÇİFTÇİ, F. (2013). Axel Olrik'in Epik Yasaları Işığında Oğuz Kağan Destanına Bir Bakış. *Turkish Studies*, 8(4), 515-524.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (1999). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- ERDOĞAN, M. (2010). Yazma Kültürüne Ait Bir Metne Epik Yasaların Uygulanması Denemesi. *Turkish Studies*, 5(3), 1198-1217.
- ERGİN, M. (1989). *Dede Korkut Kitabı I Giriş- Metin-Faksimile*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- GÜLMEN, N. (2008). Axel Olrik'in Epik Yasaları Işığında 'Salur Kazanun Evi Yagmalandığı Boyu Beyan Eder' İsimli Hikâyenin Okunması. *Millî Folklor*, 79, 14-20.
- OLRİK, A. (1994a). Halk Anlatılarının Epik Kuralları 1. *Millî Folklor*, 23, 2-5.
- OLRİK, A. (1994b). Halk Anlatılarının Epik Kuralları 2. *Millî Folklor*, 24, 4-6.
- OLRİK, A. (2003). *Halk Anlatılarının Epik Kuralları, Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Milli Folklor Yayınları.
- ÖNAL, M. N. (2010). *Destanlardan Masallara Taşınan Kahramanlık Motifi: Dobruca'dan "Kelce" Masalı Örneği*. II. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi, 19-25 Nisan, Çeşme- İzmir.
- ÖZCAN, T. (1996). Oğuz Kağan Destanı'nın Halk Anlatılarının Epik Kuralları Bakımından İncelenmesi. *Millî Folklor*, 31/32. 95-97.
- ÖZÇELİK, S. (2016/I). *Dede Korkut, -Dresden Nüshası-Giriş, Notlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZÇELİK, S. (2016/II). *Dede Korkut, -Dresden Nüshası-Metin, Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TUNCEL, U. (2013). Axel Olrik'in Halk Anlatılarının Epik Yasaları Bağlamında 'Ağalık' Adlı Karagöz Oyunu Çözümlemesi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 48, 203-240.
- YILMAZ, M. (1999) *Manas Destanının Epik Kurallara Göre İncelenmesi (Saginbay Orozbekov Varyantı, C.1*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.